

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ
ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Σχολική Διαμεσολάβηση στο Δημοτικό Σχολείο»

Οδηγός Εκπαιδευτικού για στήριξη της σχολικής μονάδας για εφαρμογή της Σχολικής Διαμεσολάβησης.

Συγγραφή

**Αγγελική Ανδρέου
Γιώτα Λαμπριανού
Ελένη Ελευθερίου
Έλενα Κωνσταντίνου
Χριστίνα Αδάμου
Χριστίνα Χατζησάββα
Χρίστος Χαρίτου**

Γλωσσική Επιμέλεια

Αρετή Στυλιανού, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Γενικός Συντονισμός

Μαρία Καραγιάννη, Συντονίστρια ΠΑΒΙΣ

Προϊστάμενος ΠΑΒΙΣ

Πανίκος Λουκά, ΕΔΕ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο παρόν Οδηγός εκπαιδευτικών «Σχολική Διαμεσολάβηση στο Δημοτικό Σχολείο», ετοιμάστηκε από το Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο (ΠΑΒΙΣ) του ΥΠΠ, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του για συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς με σκοπό την ενδυνάμωση της προσπάθειας στον αγώνα ενάντια στη βία στο σχολείο.¹

Ο Οδηγός προσεγγίζει το θέμα της σχολικής διαμεσολάβησης σε δύο επίπεδα. Σε πρώτο επίπεδο επιδιώκει να στηρίξει την κάθε σχολική μονάδα που επιθυμεί να εφαρμόσει τη σχολική διαμεσολάβηση με διαμεσολαβητές/ριες τους/τις εκπαιδευτικούς. Σε δεύτερο επίπεδο στοχεύει να ενισχύσει την προσπάθεια προετοιμασίας των παιδιών που επιλέγονται να γίνουν διαμεσολαβητές/ριες συνομηλίκων σε Πρόγραμμα Διαμεσολάβησης που εφαρμόζει ή επιθυμεί να εφαρμόσει η σχολική μονάδα.

Για να είναι σε θέση μια σχολική μονάδα να εφαρμόσει το Πρόγραμμα της Σχολικής Διαμεσολάβησης με αποτελεσματικότητα, είναι απαραίτητο να ακολουθήσει τις πιο κάτω διαδικασίες:

1. Εκπαίδευση των εκπαιδευτικών του σχολείου γύρω από δεξιότητες επικοινωνίας, στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων και διαδικασίες της Σχολικής Διαμεσολάβησης.
2. Εκπαίδευση μαθητών/ριών γύρω από ενότητες που προάγουν τον σεβασμό, το ομαδικό πνεύμα, την επικοινωνία και την επίλυση συγκρούσεων.
3. Καθορισμός διαδικασιών εφαρμογής της Σχολικής Διαμεσολάβησης (π.χ. έντυπο για παραπομπή στη διαδικασία, επιλογή κατάλληλης αίθουσας κ.λπ).
4. Επικοινωνία με τους γονείς και κηδεμόνες και κοινοποίηση της πολιτικής του σχολείου σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.
5. Επιλογή μαθητών/ριών με βάση κατάλληλα κριτήρια για να αναλάβουν ρόλο διαμεσολαβητή/ριας.
6. Εφαρμογή Προγράμματος Σχολικής Διαμεσολάβησης στην ολότητά του ως μέρος της πολιτικής του σχολείου ενάντια στη βία.
7. Συστηματική εφαρμογή του προγράμματος.
8. Η διοίκηση και το προσωπικό του σχολείου πρέπει να αποτελούν πρότυπο στη διαχείριση συγκρούσεων και στη χρήση συνεργατικών και δημοκρατικών διαδικασιών.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ

Ο παρόν Οδηγός, αποτελεί συνέχεια του εγχειριδίου «Επίλυση Συγκρούσεων στο Δημοτικό Σχολείο» που απευθύνεται στους/στις εκπαιδευτικούς και αφορά στην εκπαίδευση των παιδιών μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων. Χωρίζεται στις πιο κάτω θεματικές:

- A. Η διαδικασία της Σχολικής Διαμεσολάβησης.
- B. Έντυπα που μπορεί να πλαισιώσουν τη διαδικασία της Σχολικής Διαμεσολάβησης, είτε με διαμεσολαβητές/ριες εκπαιδευτικούς είτε με παιδιά.

¹ Για περισσότερες πληροφορίες για το Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο βλέπε http://www.moec.gov.cy/paratiritirio_via/

ΕΝΟΤΗΤΑ Α:
Η διαδικασία της Σχολικής Διαμεσολάβησης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Σχολική Διαμεσολάβηση αποτελεί μία *διαδικασία ειρηνικής επίλυσης των διαφορών* μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων με την *παρουσία ενός τρίτου ατόμου, του/της διαμεσολαβητή /ριας* (Liebmann 2007).

Όπου εφαρμόζεται η Σχολική Διαμεσολάβηση, ως μέθοδος και πρακτική ειρηνικής επίλυσης της σύγκρουσης, **είναι απαραίτητο** να περιλαμβάνεται στο σχέδιο πολιτικής του σχολείου κατά της βίας και να είναι ενήμερη ολόκληρη η σχολική μονάδα (εκπαιδευτικοί, παιδιά, γονείς κ.λπ).

Το πρόγραμμα της Σχολικής Διαμεσολάβησης αποτελεί μία αποτελεσματική μορφή επίλυσης των συγκρούσεων, ως από κοινού προσπάθεια όλου του σχολείου, ενδυναμώνοντας το ρόλο του μαθητή και του σχολικού ήθους, διδάσκοντας στους μαθητές τις αρχές της δημοκρατικής συμμετοχής και του ενεργού πολίτη και, τέλος, δημιουργώντας δομές όπου οι μαθητές/ριες μπορούν υπεύθυνα να χρησιμοποιήσουν δεξιότητες επικοινωνίας, να εξερευνήσουν ανθρώπινες σχέσεις και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων σε πραγματικές καταστάσεις (The Association for Conflict Resolution 2007). Τέλος, η Σχολική Διαμεσολάβηση αυξάνει το αίσθημα ασφάλειας στο σχολείο με τη μείωση των συγκρούσεων, προσφέρει αίσθηση ηρεμίας στο σχολικό χώρο και βελτιώνει το σχολικό κλίμα.

I. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Τρεις προϋποθέσεις, οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω, θεωρούνται βασικές για την αποτελεσματικότητα της Σχολικής Διαμεσολάβησης κι έχουν να κάνουν με τα εμπλεκόμενα στη σύγκρουση μέρη, τον χώρο συνάντησής τους και τους/τις διαμεσολαβητές/ριες.

1. Οι εμπλεκόμενοι/ες στη σύγκρουση που αιτούνται διαμεσολάβησης πρέπει να:

- Είναι **ίσης** περίπου **δύναμης**: Εξυπακούεται ότι σε περιστατικά θυματοποίησης ή εκφοβιστικής συμπεριφοράς δεν γίνεται διαμεσολάβηση αλλά ακολουθούνται άλλες μέθοδοι διαχείρισης.
- Έχουν **θέληση για επίλυση** της διαφοράς: Δεν εξαναγκάζεται κανένας να ακολουθήσει τη διαδικασία, παρά μόνο παίρνουν μέρος άτομα που επιθυμούν να επιλύσουν τη σύγκρουσή τους.
- Έχουν **πρόθεση για συμβιβασμό**: Κάτι που πρέπει από πριν τα παιδιά να γνωρίζουν είναι ότι στη διαδικασία θα χρειαστεί ενδεχομένως να συμβιβαστούν για να φτάσουν σε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα που να ικανοποιεί και τις δύο πλευρές.
- Δεσμεύονται να έχουν **εχεμύθεια μεταξύ τους**: Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, τα εμπλεκόμενα μέρη δεσμεύονται να έχουν εχεμύθεια μεταξύ τους. Είναι σημαντικό να γίνει ξεκάθαρο ότι οτιδήποτε ειπωθεί στον χώρο της διαμεσολάβησης παραμένει εκεί και μόνο όταν ερωτηθούν από τους γονείς τους και εάν οι ίδιοι το θέλουν μπορούν να μοιραστούν κάποιες γενικές πληροφορίες.
- **Υπόσχονται να έχουν αλληλοκατανόηση και ειλικρίνεια**: Η αλληλοκατανόηση και η ειλικρίνεια είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διαμεσολάβηση, αφού σε αντίθετη περίπτωση είναι δύσκολο να ανιχνευθεί το πραγματικό πρόβλημα και οι ανάγκες των

συγκρουόμενων μερών, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να βρεθούν λύσεις που να ικανοποιούν και τα δύο μέρη.

- Επιθυμούν να καταλήξουν σε **επικοδομητικές εισηγήσεις**: Με την πάροδο του χρόνου και όταν τα παιδιά εξοικειωθούν με τη διαδικασία της Σχολικής Διαμεσολάβησης, έρχονται έτοιμα να προτείνουν λύσεις, οι οποίες είναι δίκαιες και μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες και των δύο συγκρουόμενων μερών. Βεβαίως, χρειάζεται οι συγκεκριμένες λύσεις να αξιολογηθούν και από τις δύο πλευρές.
- Έχουν **επίγνωση του χρονοδιαγράμματος** της διαδικασίας: Πολλές φορές τα παιδιά μπορεί να εκμεταλλευτούν τη διαδικασία της διαμεσολάβησης για διάφορους λόγους. Πρέπει, λοιπόν, να γνωρίζουν από τη αρχή ότι μια τέτοια διαδικασία παίρνει ελάχιστο χρόνο και αυτό είναι κάτι που πρέπει να τους το αναφέρει ο/η διαμεσολαβητής/ρια στην αρχή της διαδικασίας.

2. Ο χώρος της διαμεσολάβησης πρέπει να είναι ήρεμος, φωτεινός, ευχάριστος, ουδέτερος και μακριά από τον χώρο της σύγκρουσης.

3. Ένας διαμεσολαβητής/ρια πρέπει να διακατέχεται από:

- **Ουδέτερότητα**: Ο/Η Διαμεσολαβητής/ρια πρέπει να είναι απαλλαγμένος από οποιαδήποτε συμπάθεια προς τα συγκρουόμενα μέρη και φυσικά δεν πρέπει να εμπλέκεται προσωπικά στη σύγκρουση.
- **Αμεροληψία**: Ο/Η Διαμεσολαβητής/ρια που αναλαμβάνει τη διαδικασία πρέπει να είναι βέβαιος/η ότι δεν θα πάρει το μέρος κανενός και για αυτό πρέπει να ενημερώσει τη συντονιστική ομάδα εάν υπάρχουν περιστατικά στο παρελθόν που έχουν κάποια σχέση με τα συγκρουόμενα μέρη.
- **Εχεμύθεια**: Η εχεμύθεια είναι βασική καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας σε οτιδήποτε ειπωθεί, συμβεί ή γραφτεί. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό η συντονιστική ομάδα να είναι ενήμερη για το κατά πόσον τα εμπλεκόμενα μέρη έφτασαν σε μία λύση. Η εχεμύθεια πρέπει να εξηγηθεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και να συμφωνηθεί και από τα δύο εμπλεκόμενα μέρη.
- **Ενσυναίσθηση**: Η αναγνώριση και η κατανόηση των συναισθημάτων των δύο εμπλεκόμενων μερών είναι σημαντική, αφού βοηθά και τους δύο να αντιληφθούν την συναισθηματική κατάσταση που βρίσκεται ο καθένας ξεχωριστά.
- **Ικανότητα εντοπισμού των αναγκών**: Είναι απαραίτητο να εντοπίζονται οι βαθύτερες ανάγκες των συνομιλητών/ριών, γιατί αυτές θα καθορίσουν και τη λύση του προβλήματος που αντιμετωπίζουν.
- **Δικαιοσύνη**: Μια από τις σημαντικότερες αξίες ενός/μίας διαμεσολαβητή/ριας είναι να είναι δίκαιος/η καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Αυτό εξυπακούει να **μην τιμωρεί**, να **μην κατακρίνει** και να **μην δίνει έτοιμες λύσεις**.
- **Αίσθημα πίστης προς τη διαδικασία**: Είναι αναγκαίο οι διαμεσολαβητές/ριες να διαφημίζουν τη διαμεσολάβηση και να προωθούν τους υπόλοιπους μαθητές/ριες να προχωρούν σε αυτή τη διαδικασία. Αυτό πρέπει να συμβεί ειδικά στα αρχικά βήματα εφαρμογής, αφού ως διαδικασία είναι ακόμη άγνωστη στα παιδιά.

II. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

- **Επαναδιατύπωση**: Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια παραφράζει και επαναλαμβάνει με δικά του λόγια αυτό που λέει η κάθε πλευρά, αντανακλώντας τα συναισθήματά ή τη διάθεσή τους κάθε φορά. Η επαναδιατύπωση, ιδιαίτερα προς τα παιδιά μικρότερης ηλικίας, βοηθά στο να ανοιχτούν και να μιλήσουν για αυτό που τα προβληματίζει πιο εύκολα.

- **Ενθάρρυνση μέσω λεκτικής ή μη λεκτικής επικοινωνίας:** Τόσο οι ενθαρρυντικές εκφράσεις όσο και οι κινήσεις (κούνημα κεφαλιού) βοηθούν τον/την ομιλητή/ρια να συνεχίσει να μιλά, προκειμένου να δώσει περισσότερες εξηγήσεις για τις θέσεις του.
- **Χρήση ανοιχτών ερωτήσεων:** Οι κλειστές ερωτήσεις δεν βοηθούν το πρόβλημα να βγει στην επιφάνεια. Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια πρέπει να θέτει ανοικτά ερωτήματα, τα οποία να επιτρέπουν στους διαφωνούντες να εκφράζονται ειλικρινά και ελεύθερα.
- **Θετική αναπλαισίωση:** Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια φροντίζει πάντα να μεταφέρει την κατάσταση σε πιο θετικά πλαίσια. Τονίζει τα θετικά σημεία που παρατηρεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.
- **Περίληψη:** Αφού αναφέρει περιληπτικά ο/η διαμεσολαβητής/ρια όσα είπε ο/η κάθε διαφωνών/ούσα, συμπεριλαμβανομένων των σκέψεων και συναισθημάτων του, ρωτά αν θέλουν να προστεθεί κάτι άλλο.
- **Κατάλληλη γλώσσα σώματος:** Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια δεν πρέπει με τη στάση του να δείχνει ότι βαριέται. Τουναντίον πρέπει να δείχνει θέληση για να βοηθήσει και ηρεμία για να συντονίζει την κουβέντα.
- **Δημιουργία εναλλακτικών λύσεων:** Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια πρέπει να παροτρύνει να προτείνονται αρκετές λύσεις, ώστε οι δύο διαφωνούντες να συνειδητοποιήσουν ότι στη διαφωνία δεν υπάρχουν μονόδρομοι, αλλά ότι μπορούν από κοινού να διαλέξουν μια λύση που να τους ικανοποιεί ισόποσα και να είναι ωφέλιμη και για τις δύο πλευρές .

III. ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΕΣ

1. Κριτήρια επιλογής μαθητών διαμεσολαβητών:

Η επιλογή των μαθητών/ριων διαμεσολαβητών/ριών πρέπει να γίνεται με προσοχή, έτσι ώστε να υπάρχει μια ποικιλομορφία όσον αφορά στην ηλικία, στο φύλο, στην καταγωγή, στη γλώσσα, στην ακαδημαϊκή επίδοση, στις σωματικές ικανότητες και στο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Αυτό θα βοηθήσει, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να νιώσουν άνετα με τη διαδικασία. Άλλα κριτήρια που μπορούν να συμπεριληφθούν είναι:

- Δεξιότητες επικοινωνίας
- Δεξιότητες επίλυσης προβλήματος
- Υπευθυνότητα
- Ειλικρίνεια
- Δέσμευση στη διαδικασία
- Ενθουσιασμός
- Διαλλακτικότητα
- Ικανότητα για διατήρηση εχεμύθειας

2. Διαδικασία εμπλοκής μαθητών/ριών ως ομότιμων διαμεσολαβητών/ριών:

- Όλοι οι μαθητές/ριες εκπαιδεύονται γύρω από δεξιότητες επικοινωνίας, επίλυσης συγκρούσεων και βασική εκπαίδευση γύρω από τη σχολική διαμεσολάβηση από εκπαιδευτικούς του σχολείου.
- Οι μαθητές/ριες (Ε' και Στ' τάξης) ενημερώνονται κατά τη διάρκεια σχολικής συγκέντρωσης ή από εκπαιδευτικούς στις τάξεις και όσοι επιθυμούν δηλώνουν συμμετοχή.
- Γίνεται προσπάθεια να συμπεριληφθούν όλα τα παιδιά που έκαναν αίτηση. Αν οι ενδιαφερόμενοι είναι πολλοί, τότε γίνεται επιλογή από τους/τις εκπαιδευτικούς μέσα από συνεντεύξεις.
- Είναι σημαντικό να ενημερώνονται οι γονείς/κηδεμόνες των μαθητών/ριών που επιλέγηκαν.

3. Η εκπαίδευση για τους/τις μαθητές/ριες ως ομότιμους/ες διαμεσολαβητές/ριες:

Οι μαθητές/ριες που εκδηλώνουν ενδιαφέρον συμμετέχουν στις δραστηριότητες της επίλυσης συγκρούσεων και της διαμεσολάβησης μέσα από 6 ενότητες (σύμφωνα με το εγχειρίδιο «Επίλυση Συγκρούσεων στο Δημοτικό Σχολείο») με όλη την τάξη.

Επίσης, ενημερώνονται για τους κανόνες και το πρωτόκολλο διαμεσολάβησης και εξασκούνται περαιτέρω μέσα από εικονικές διαμεσολαβήσεις.

4. Τελική επιλογή των μαθητών/ριών-διαμεσολαβητών/ριών:

- ο Γίνεται ανάμεσα στους μαθητές/ριες που ολοκλήρωσαν την εκπαίδευσή τους και χαίρουν της εμπιστοσύνης των συμμαθητών/ριών τους.
- ο Υπογράφουν συμφωνητικό για την τήρηση των κανόνων (αντικειμενικότητας, εχεμύθειας κ.λπ.) και γίνεται νέα ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων τους.
- ο Τα ονόματα των διαμεσολαβητών/ριών γίνονται γνωστά σε όλο το σχολείο.
- ο Αφού οι διαμεσολαβητές/ριες αποκτήσουν εμπειρία μπορούν να μπουν στην ομάδα δοκιμαστικά και παιδιά μικρότερης ηλικίας ως παρατηρητές/ριες και μελλοντικοί/ες διαμεσολαβητές/ριες.

5. Οι συναντήσεις της ομάδας διαμεσολάβησης:

Η ομάδα των μαθητών/ριών διαμεσολαβητών/ριών είναι καλό να συναντιέται σε τακτά χρονικά διαστήματα για να αλληλοενημερώνεται για την πορεία των διαμεσολαβήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί.

Επίσης, πραγματοποιείται αξιολόγηση του έργου των διαμεσολαβητών/ριών με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού και όπου κρίνεται απαραίτητο μπορεί να ακολουθήσει περαιτέρω επιμόρφωση.

Τα πορίσματα από την εμπειρία των διαμεσολαβητών/ριών θα μπορούσαν να κοινοποιηθούν στη σχολική κοινότητα. Για παράδειγμα να μοιραστούν, αν έχουν, κάποιες θετικές εμπειρίες και να συζητήσουν αν το σύστημα της διαμεσολάβησης έχει θετικές επιδράσεις στη μείωση της βίας στο σχολείο.

IV. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

1. Μπορεί η Σχολική Διαμεσολάβηση να υλοποιηθεί σε όλες τις βαθμίδες;

Ναι, μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες, παρόλα αυτά στο δημοτικό η εφαρμογή βασίζεται κυρίως σε εκπαιδευτικούς και επιλεγμένα παιδιά που φοιτούν σε μεγαλύτερες τάξεις.

Προτείνεται να ξεκινά κυρίως ανάμεσα σε μαθητές/ριες που φοιτούν σε μεγαλύτερες τάξεις και εφόσον υπάρχει επιτυχία, να εφαρμόζεται και σε παιδιά μικρότερων τάξεων.

2. Χρειάζεται να υπάρχει πρόνοια στους Σχολικούς Κανονισμούς;

Είναι απαραίτητο η απόφαση για τη λειτουργία της σχολικής διαμεσολάβησης σε ένα σχολείο να είναι κοινή απόφαση των εκπαιδευτικών αλλά και της ευρύτερης σχολικής κοινότητας (γονέων/κηδεμόνων και μαθητών/ριών).

Έτσι, νομιμοποιείται η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας ή εντάσεων μεταξύ μαθητών/ριών και μπορεί να συμπεριληφθεί στους Σχολικούς Κανονισμούς.

3. Πώς ξεκινά μία διαμεσολάβηση;

Για να ξεκινήσει μία διαμεσολάβηση χρειάζεται τα δύο μέρη που είχαν μία σύγκρουση ή αντιπαράθεση, να ζητήσουν από τους/τις υπεύθυνους/ες εκπαιδευτικούς να περάσουν από τη διαδικασία της σχολικής διαμεσολάβησης.

Συνήθως η διαμεσολάβηση αφορά δύο μαθητές/ριες, μπορεί όμως να είναι και περισσότεροι/ες.

Ορισμένες φορές απευθύνεται στους/στις εκπαιδευτικούς η μία πλευρά και ύστερα προτείνεται στην άλλη πλευρά, αν θέλει, να συμμετέχει στη διαδικασία. Ύστερα, ενημερώνεται ο/η εκπαιδευτικός διαμεσολαβητής/ρια ή η ομάδα των (ομοτίμων) μαθητών/ριων διαμεσολαβητών.

4. Πώς γίνεται η διαχείριση μεγάλου αριθμού αιτήσεων;

Τα σχολεία που εφαρμόζουν τον θεσμό της σχολικής διαμεσολάβησης αναφέρουν ότι στην αρχή γίνονται λίγες διαμεσολαβήσεις, αργότερα όμως αυξάνονται, με την απόκτηση εμπειρίας και τη διάδοση της πρακτικής.

Είναι καλό να προσφέρεται ένας ικανοποιητικός αριθμός ημερών και περιόδων διαμεσολάβησης, έτσι ώστε να διαμοιράζονται ισόποσα τα περιστατικά και να μην φορτώνεται συγκεκριμένος/η εκπαιδευτικός με μεγάλο αριθμό περιστατικών. Όσο περισσότεροι είναι οι εκπαιδευτικοί ή οι μαθητές/ριες διαμεσολαβητές/ριες, τόσο πιο εύκολα ρυθμίζονται οι παραπομπές μεγάλων αριθμών αιτήσεων.

5. Αποφεύγεται η τιμωρία των υπαιτίων

Ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα της συμπεριφοράς, υπάρχει πιθανότητα να επιβληθεί ούτως ή άλλως κύρωση στους/στις υπαίτιους/ιες μαθητές/ριες.

Για ηπιότερες περιπτώσεις, όμως, δίνεται η δυνατότητα «αναστολής» της επιβολής τιμωρίας, εφόσον υπάρξει και τηρηθεί συμφωνία ανάμεσα στα δύο μέρη. Με αυτόν τον τρόπο περιορίζονται οι ποινές και αυξάνονται οι πιθανότητες συμμόρφωσης των μαθητών/ριών με τη θέλησή τους, καθώς αυξάνονται τα κίνητρά τους για ειρηνική επίλυση των διαφορών τους.

6. Σε ποιους διαμεσολαβητές/ριες παραπέμπεται το κάθε αίτημα;

Οι μαθητές/ριες που υποβάλλουν αίτημα διαμεσολάβησης, μπορούν να ζητήσουν συγκεκριμένα πρόσωπα της ομάδας που εμπιστεύονται για να αναλάβουν την υπόθεσή τους, αν και αυτοί συμφωνήσουν.

Αν δεν συμβεί αυτό, τότε με τη βοήθεια των υπευθύνων εκπαιδευτικών, ορίζονται οι εκπαιδευτικοί που θα το αναλάβουν ή δύο μαθητές/ριες ως διαμεσολαβητές/ριες, συνήθως ίδιας ή μεγαλύτερης ηλικίας από τους εμπλεκόμενους.

7. Πού και πότε γίνεται η διαμεσολάβηση;

Σε περιπτώσεις που οι διαμεσολαβητές/ριες είναι μαθητές/ριες, μπορεί να πραγματοποιηθεί σε χρόνο διαλείμματος και αν χρειαστεί να συνεχιστεί και σε άλλο διάλειμμα. Παρόλα αυτά, σε περιπτώσεις εκπαιδευτικών διαμεσολαβητών/ριων ενδείκνυται να πραγματοποιείται σε μη διδακτικό χρόνο.

Επιλέγεται ένας ουδέτερος, ήσυχος χώρος, χωρίς την παρουσία τρίτων.

Στη διαμεσολάβηση με μαθητές/ριες διαμεσολαβητές/ριες είναι πάντα παρών/σα και ο/η υπεύθυνος/η εκπαιδευτικός.

8. Τι γίνεται αν δεν τηρηθεί η συμφωνία ανάμεσα στα συγκρουόμενα μέρη;

Αν υπάρχει κάποιος καλός λόγος για τον οποίο δεν τηρήθηκε η συμφωνία, τότε μπορεί να δοθεί η ευκαιρία για μια νέα διαμεσολάβηση.

Αν κρίνουμε ότι η διαμεσολάβηση δεν είναι η καλύτερη μέθοδος για την επίλυση της συγκριμένης σύγκρουσης, τότε μπορεί να αναλάβει την επίλυση της σύγκρουσης ή επιθετικής συμπεριφοράς ο/η διευθυντής/ρια με άλλες μεθόδους.

9. Ποια τα πιθανά προβλήματα;

- **Κατάχρηση της διαδικασίας:** Οι μαθητές/ριες μπορεί να καταχραστούν τη διαμεσολάβηση, π.χ. δημιουργώντας προβλήματα για να φύγουν από την τάξη. Πιθανόν είναι να μην είναι ειλικρινείς στη διαμεσολάβηση, να φτάνουν σε συμφωνία για να τελειώσει η διαμεσολάβηση και στη συνέχεια το θέμα να συνεχίζεται.
- **Συχνή αίτηση για διαμεσολάβηση:** Μπορεί κάποιος/α μαθητής/ρια να ζητά συχνά τη διαμεσολάβηση, είτε γιατί στερείται κοινωνικών δεξιοτήτων είτε για να τραβήξει την προσοχή. Σε αυτή την περίπτωση η παρέμβαση ενήλικα θεωρείται κατάλληλη.
- **Περισσότεροι από δύο μαθητές/ριες αιτούνται διαμεσολάβηση:** Η διαμεσολάβηση είναι μία διαδικασία επίλυσης προβλήματος ανάμεσα σε δύο άτομα και λειτουργεί καλύτερα σε αυτό τον περιορισμένο αριθμό εμπλεκόμενων.
- **Αδιαλλαξία:** Σε περίπτωση που οι εμπλεκόμενοι/ες είναι απρόθυμοι/ες να συνεργαστούν, η διαμεσολάβηση διακόπτεται.
- **Παραβίαση θεμελιωδών κανόνων:** Λόγω του θυμού και της έντασης, οι εμπλεκόμενοι/ες μπορεί να εκφράσουν έντονα τα συναισθήματά τους με ποικίλους τρόπους, όπως π.χ. βρισιές και απειλές.
- **Έξαρση βίας ή ένταση συναισθημάτων:** Υπάρχουν περιπτώσεις σωματικής ή και λεκτικής βίας ή ακόμη συναισθηματικής φόρτισης, με αποτέλεσμα κάποιο από τα συγκρουόμενα μέρη να εκφράσει την αναστάτωσή του με διάφορους τρόπους, π.χ. με κλάμα.

10. Πώς αντιμετωπίζονται τέτοιου είδους προβλήματα;

Είναι σημαντικό να ενθαρρύνουμε τους μαθητές/ριες να αιτούνται διαμεσολάβησης, αλλά είναι επίσης σημαντικό να γνωρίζουν ότι την τελική απόφαση για το κατά πόσο το αίτημα τους θα γίνει δεκτό θα το έχει η συντονιστική ομάδα εκπαιδευτικών.

Σε άλλες περιπτώσεις που δεν τηρούνται οι κανονισμοί της διαμεσολάβησης, τότε η διαδικασία θα διακόπτεται άμεσα και θα γίνεται διαχείριση της σύγκρουσης με εναλλακτικούς τρόπους.

Πάντα συνίσταται να υπάρχει ένας/μία ενήλικας σε ασφαλή απόσταση μέσα στο χώρο για διαχείριση οποιονδήποτε περιστατικών.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β:
Χρήσιμα έντυπα για τη Σχολική Διαμεσολάβηση

1. ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ
Πριν την εφαρμογή του Προγράμματος

- Συμπλήρωση αιτήματος προς το Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο (ΠΑΒΙΣ) επιμόρφωσης και εφαρμογής του προγράμματος Διαμεσολάβησης
- Δημιουργία ομάδας εκπαιδευτικών που ενδιαφέρονται να εκπαιδευτούν
- Καθορισμών ημερομηνιών εκπαίδευσης της ομάδας

Κατά τη διάρκεια της Εκπαίδευσης και Εφαρμογής του Προγράμματος

- Ενημέρωση γονιών και κηδεμόνων:
 - Αποστολή ενημερωτικής επιστολής
 - Συνάντηση με γονείς/κηδεμόνες για παρουσίαση του Προγράμματος
- Θετική προώθηση του Προγράμματος στον μαθητικό πληθυσμό:
 - Παρουσίαση του Προγράμματος σε μαθητική συγκέντρωση
 - Εκπαίδευση όλων των μαθητών/ριών μέσα από ενότητες που καθορίζονται
 - Οργάνωση παρουσίασης του Προγράμματος από μαθητές/ριες (προς συμμαθητές/ριες και γονείς και κηδεμόνες)
- Δημιουργία/Οργάνωση συγκεκριμένου χώρου εφαρμογής της Διαμεσολάβησης
- Κουτί/βιβλίο για τα αιτήματα Διαμεσολάβησης
- Πρόσβαση όλων των μαθητών στο έντυπο για αίτημα διαμεσολάβησης
- Συμπλήρωση του εντύπου «Διαδικασία Διαμεσολάβησης»
- Συμπλήρωση εντύπων αξιολόγησης της διαμεσολαβητικής συνάντησης (πριν και μετά)

2. ΔΕΙΓΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΡΟΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ

Θέμα: Εφαρμογή του Προγράμματος Σχολικής Διαμεσολάβησης για την Επίλυση Συγκρούσεων στα Σχολεία

Αγαπητοί γονείς/ κηδεμόνες,

θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι στο σχολείο μας ξεκίνησε η εφαρμογή του Προγράμματος **Σχολική Διαμεσολάβηση για την Επίλυση Συγκρούσεων** σε συνεργασία με το Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Η **σύγκρουση** είναι μια αντιπαράθεση για την οποία δεν έχει βρεθεί αποτελεσματική λύση. Το Πρόγραμμα **Σχολική Διαμεσολάβηση** δίνει την ευκαιρία σε εκπαιδευμένους εκπαιδευτικούς και μαθητές/ριες να αναλάβουν την ευθύνη να διαμεσολαβούν, με σκοπό να βοηθούν στην επίλυση των συγκρούσεων των μαθητών/ριών στο σχολείο. Η πρακτική αυτή αποτελεί μία εναλλακτική και αποτελεσματική μέθοδο επίλυσης συγκρούσεων, πέρα από τις παραδοσιακές.

Τα αποτελέσματα επιστημονικών ερευνών δείχνουν ότι η εφαρμογή του προγράμματος αυτού οδηγεί στη μείωση των προβλημάτων πειθαρχίας και των περιστατικών βίας στα σχολεία, βοηθά στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών/ριών, συμβάλλει στη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων καθώς και στη βελτίωση του σχολικού κλίματος.

Η επιμόρφωση ενός παιδιού για το ρόλο του/της διαμεσολαβητή/ριας το καθιστά ικανό να βοηθήσει στη διευκρίνιση του θέματος που πρέπει να επιλυθεί και στην επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, χωρίς να διατυπώνει τις δικές του θέσεις, εμπνέοντας εμπιστοσύνη και ασφάλεια. Δεν δικάζει! Η επιμόρφωσή του το καθιστά επίσης ικανό να αναγνωρίζει τα συναισθήματα (ιδιαίτερα τον θυμό) των μαθητών/ριών – συμμαθητών/ριών του, να αποδέχεται τη διαφορετικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα των άλλων και να έχει πολύ καλές δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης. Επιμορφώνεται, επίσης, για τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν σε μία διαμεσολάβηση. Οι διαμεσολαβητές/ριες κρατούν πάντα μπροστά τους κάρτα με οδηγίες αν χρειάζεται. Όταν η διαμεσολάβηση γίνεται από διαμεσολαβητές/ριες μαθητές/ριες, πραγματοποιείται στην παρουσία εκπαιδευμένου/ης διαμεσολαβητή/τριας-εκπαιδευτικού, ο/η οποίος/α παρεμβαίνει εφόσον χρειάζεται.

Για να γίνει κάποιος/α διαμεσολαβητής/ρια, χρειάζεται εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση. Η συμμετοχή των παιδιών σε διαμεσολάβηση είναι εθελοντική.

Η ανάληψη αυτής της ευθύνης από μαθητές/ριες διαμεσολαβητές/ριες δεν απαλλάσσει το σχολείο από την εποπτεία της ασφάλειας των μαθητών/τριών, ούτε τον/την εκπαιδευτικό μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας. Λειτουργεί, όμως, ως ένα εργαλείο που ενισχύει τη συμμετοχή και την ευθύνη των μαθητών/τριών για αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν στα πλαίσια του σχολείου, μειώνοντας τον αυταρχισμό και την ποινικοποίηση της συμπεριφοράς.

.....
Διευθυντής/ρια

3. ΑΙΤΗΜΑ/ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΤΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Σχολείο _____

Ημερομηνία _____

Προς Υπεύθυνο Συντονιστή Διαμεσολάβησης

Παρακαλείστε όπως διευθετήσετε διαμεσολαβητική συνάντηση μεταξύ των:

_____ Τάξη: _____

_____ Τάξη: _____

_____ Τάξη: _____

_____ Τάξη: _____

Η σχετική ενημέρωση για το περιστατικό έγινε με :

Προσωπικό αίτημα Από _____ Τάξη: _____

Προσωπική Αναφορά/Καταγγελία Από _____ Τάξη: _____

Γραπτή Καταγγελία Από _____ Τάξη: _____

Συνοπτική αναφορά στο περιστατικό:

Όνομα Παραπέμποντος Ατόμου _____ Ιδιότητα _____

Συμπληρώνεται από τον Υπεύθυνο/η Συντονιστή/ρια Διαμεσολάβησης:

Η διαμεσολάβηση θα διεξαχθεί από τους/τις διαμεσολαβητές/ριες:

1. _____ Ιδιότητα _____

2. _____ Ιδιότητα _____

Αίθουσα _____ την _____ περίοδο.

4. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Σχολείο _____

Όνομα _____

Ιδιότητα _____ Τάξη _____ Ημερομηνία _____

Παρακαλείστε να κυκλώσετε αυτό που ισχύει για εσάς:

1. Πόσο πιστεύω ότι το πρόβλημα μπορεί να επιλυθεί στη Διαμεσολάβηση:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

2. Θα προσπαθήσω να βρω λύση στο πρόβλημα που δημιουργήθηκε:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

3. Σε ποιο βαθμό πιστεύω ότι θα μου δοθεί η ευκαιρία να παρουσιάσω τη δική μου θέση και να συζητήσω τις απόψεις μου:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Σχολείο _____

Όνομα _____

Ιδιότητα _____ Τάξη _____ Ημερομηνία _____

Παρακαλείστε να κυκλώσετε αυτό που ισχύει για εσάς:

4. Πόσο πιστεύεις ότι το πρόβλημα επιλύθηκε:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

5. Βοήθησα να καταλήξουμε σε ειρηνική επίλυση της σύγκρουσης:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

6. Μου δόθηκε η ευκαιρία να εκφράσω τις δικές μου θέσεις και απόψεις:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

7. Είμαι ικανοποιημένος/η με το αποτέλεσμα της συνάντησης:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

9. Πόσο με βοήθησε η διαμεσολάβηση να επιλύω τις συγκρούσεις μου:

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

10. Έχετε οποιαδήποτε εισήγηση για τη βελτίωση της διαμεσολάβησης στο σχολείο;

11. Θα συστήσω τη διαμεσολάβηση στους συμμαθητές μου

Ναι

Όχι

Ευχαριστούμε!

Συντονιστική Ομάδα Διαμεσολάβησης

<p>A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ/ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗ/ΡΙΑΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διευκρινίζει το σκοπό της διαμεσολάβησης. "Γεια σας και καλωσορίσατε στο χώρο της διαμεσολάβησης. Η διαμεσολάβηση θα σας βοηθήσει να ξεκαθαρίσετε το θέμα που σας απασχολεί, να δείτε ο ένας/μία τα πράγματα από τη μεριά του/της άλλου/ης και να βρείτε μια λύση που να σας ικανοποιεί και τους/τις δύο" • Διευκρινίζει το ρόλο του/της διαμεσολαβητή/ριας. "Εγώ είμαι ο/η και είμαι διαμεσολαβητής/ρια. Δε θα πάρω το μέρος κανενός/καμίας και θα σας βοηθήσω να βρείτε λύση" • Επεξηγεί τους κανονισμούς και αιτιολογεί τη σκοπιμότητά τους. <ul style="list-style-type: none"> ○ Είναι σωστό να ακολουθήσουμε κάποιους κανόνες για να βεβαιωθούμε ότι στο τέλος θα βρούμε μια λύση στη διαφωνία σας. ○ Θα μιλάτε με τη σειρά και δεν θα διακόπτετε ο ένας/μία τον άλλο/η. ○ Δεν θα βρίζετε, δεν θα κοροϊδέψετε, δεν θα απειλήσετε και δεν θα χτυπήσετε ο/η ένας/μία τον/την άλλο/η. ○ Όταν είναι η σειρά σας να μιλήσετε, θα πρέπει να πείτε την αλήθεια και να είστε όσο πιο ειλικρινείς γίνεται. ○ Πρέπει και οι δύο να προσπαθήσετε να βρείτε λύση στη διαφωνία. • Εξασφαλίζει εχεμύθεια. "Είναι σωστό, ότι ειπωθεί εδώ να μείνει μεταξύ μας" • Εξασφαλίζει την αποδοχή της διαδικασίας από τους εμπλεκόμενους/ες. "Συμφωνείτε και οι δύο με τους κανονισμούς;" 	<p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p>
<p>B. ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ/ΑΠΟΨΕΩΝ/ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΥΣ/ΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο/Η κάθε εμπλεκόμενος/η παρουσιάζει τα γεγονότα μέσα από τη δική του/της οπτική γωνιά κι ο/η διαμεσολαβητής/ρια επαναδιατυπώνει αυτά που ακούει, όπου χρειάζεται. "Πες μας τι έγινε...»/«Αυτό που θέλεις να μου πεις είναι..." • Ο/Η κάθε εμπλεκόμενος/η αναφέρεται στα συναισθήματα που του/της προκάλεσε η σύγκρουση κι ο/η διαμεσολαβητής/ρια επαναδιατυπώνει, όπου χρειάζεται. "Πες μας πώς ένιωσες...»/«Αυτό που θέλεις να μου πεις είναι..." • Εξασφαλίζεται από τον/τη διαμεσολαβητή/ρια, όπου είναι δυνατόν, μία κοινή αντίληψη των γεγονότων από τους/τις εμπλεκόμενους/ες. "Αυτό που μου λέτε και οι δύο είναι..." 	<p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p> <p style="text-align: center;">☐</p>
<p>Γ. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπίζονται οι λόγοι και τα κίνητρα που οδήγησαν τον/την κάθε εμπλεκόμενο/η. 	<p style="text-align: center;">☐</p>

<p>"Ακούγοντας όλα αυτά, ποιοι νομίζετε ότι είναι οι λόγοι που σας οδήγησαν να συγκρουστείτε;"</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διευκρινίζονται τυχόν ανάλογα περιστατικά στο παρελθόν. <p>"Συνέβη κάτι παρόμοιο μεταξύ σας στο παρελθόν;"</p>	☐
<p>Δ. ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΛΥΣΕΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διατυπώνονται οι επιθυμητές λύσεις από τους/τις εμπλεκόμενους/ες και καταγράφονται. <p>"Θέλω να σκεφτείτε και να προτείνετε λύσεις ο καθένας ξεχωριστά για να ξεπεράσετε το πρόβλημα".</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιλέγονται κοινές ή παρόμοιες λύσεις από τον/τη διαμεσολαβητή/ρια και καταγράφονται εκ νέου. <p>"Πιστεύετε ότι κάποιες από αυτές τις λύσεις είναι παρόμοιες; Ποια από όλες τις λύσεις πιστεύετε ότι μπορεί να λειτουργήσει;"</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπογράφεται συμβόλαιο από τους/τις εμπλεκόμενους/ες ως δήλωση αποδοχής και δέσμευσης τήρησης των συμφωνηθέντων. <p>"Σύμφωνα με τις λύσεις που είπατε, σε ποια συμφωνείτε και οι δύο; Πιστεύετε και οι δύο ότι η λύση που καταλήξατε θα σταματήσει τη διαφωνία σας;"</p>	☐ ☐

7. ΔΕΙΓΜΑ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΥ:

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

Σήμερα συμφωνήσαμε ότι

.....
.....
.....
.....
.....

Ημερομηνία

Υπογραφές:

.....
.....

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

Σήμερα συμφωνήσαμε ότι

.....
.....
.....
.....
.....

Ημερομηνία

Υπογραφές:

.....
.....

